

В. Владишевська,
аспірант кафедри міжнародного права
та міжнародних відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

В умовах сьогодення, коли України переживає черговий етап реформування судової системи, питання міжнародно-правових стандартів правосуддя та, власне, імплементація цих стандартів у національне законодавство, набуває особливо важливого значення.

Проблематика застосування міжнародних стандартів у різних галузях міжнародного права, охоплює сферу наукових інтересів багатьох вчених, серед яких: М.О. Баймуратов, В.Д. Бринцев, С.В. Ківалов, Р.О. Куйбіда, І.І. Лукаш, В.Т. Маляренко, І.В. Назаров та інші.

Не зменшуючи значущості вказаних наукових розробок, слід констатувати неповноту теоретичного дослідження гармонізації національного законодавства у сфері правосуддя у відповідності із міжнародними стандартами.

Україна вже досить тривалий час перебуває на стадії гармонізації національного законодавства до міжнародних, європейських стандартів. Тому, досліджуючи дане питання, перш за все, слід звернутися до таких термінів, як «стандарти», «міжнародні стандарти», «європейські стандарти». Дані поняття досить часто вживаються серед науковців, юридичної спільноти, політиків, але їх сутність розуміється по-різному.

Слово «стандарт» означає зразок, модель, еталон, який приймають за вихідний для порівняння з ним інших подібних об'єктів [7]. Як влучно зазначає О.І. Тіунов, «стандарти являються своєрідним масштабом виміру в законодав-

чому регулюванні сторін» [12, с. 15] та вказує на те, що відхилення від стандарту можливе тільки в тому випадку, коли йде річ про конкретизацію або доповнення даних еталонів.

В.Д. Бринцев стверджує, що під стандартами (в правовому аспекті) слід розуміти установлені міжнародно-правовими актами мінімальні вимоги, дотримуватися яких зобов'язані всі держави в процесі національної законотворчості [4, с. 51].

Що ж стосується поняття «міжнародні стандарти», то слід відмітити відсутність єдності в розуміння та трактуванні останнього.

Автори юридичної енциклопедії під вказаним поняттям розуміють міжнародно-правові норми і принципи, які закріплюють правила поведінки суб'єктів міжнародно-державного співробітництва. Стандарти встановлюють певні мінімальні вимоги, яких повинні дотримуватися всі держави. Міжнародні стандарти містяться в міжнародних договорах, інших джерелах міжнародного права та в міжнародних документах, не наділених обов'язковою юридичною силою, що приймаються окремими міжнародними організаціями [13, с. 615].

На думку С.А. Голубок, стандарти в міжнародному праві слід називати норми, які являються універсально визнаними, та які, з однієї сторони, являють собою мінімально допустимий консенсус, а з іншої, – приклад для наслідування [5, с. 113].

Досить цікавим видається точка зору М.О. Баймуратова, який зазна-

1) базові – міжнародні стандарти, в яких містяться універсальні принципи здійснення правосуддя (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1950 року, Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року);

2) спеціальні (Основні принципи щодо незалежності правосуддя, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 року);

3) практика Європейського суду із прав людини – рішення Європейського суду з прав людини мають важливе значення для тлумачення та розуміння принципів міжнародного права;

4) стандарти Європейського Союзу щодо побудови судових систем (наприклад, Хартія Європейського Союзу про основні права від 7 грудня 2000 року) [10, с. 352].

Зважаючи на вищенаведені класифікації, міжнародні правові стандарти у сфері правосуддя доречно поділити на дві групи: базові загальновизнані міжнародні стандарти та спеціальні міжнародні стандарти у сфері правосуддя.

До першої групи слід віднести: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1950 року, Загальну декларацію прав людини 1948 року, Конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року.

Другу групу спеціальних галузевих стандартів становлять Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН №№ 40/32, 40/146 від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН № 2006/23 від 27 липня 2006 року, рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам, висновки Консультативної ради європейських судів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи.

У продовження даної теми, слід також відмітити, що наведені міжнарод-

ні стандарти носять для України як обов'язків характер, так і необов'язковий (рекомендаційний) характер. Перша група вищезазначених стандартів являється для України обов'язковими та відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства. Також, слід зазначити, що рішення Європейського Суду із прав людини є юридично обов'язковими для України міжнародними документами й національні суди у своїх рішеннях посиляються на рішення цього суду.

При цьому друга група стандартів носить рекомендаційний характер для нашої держави. У преамбулах таких документів, зазвичай, завжди міститься вказівка на те, що вони рекомендуються до застосування на національному рівні, враховуючи традиції кожної держави.

Але значення таких «рекомендаційних» стандартів не слід недооцінювати, оскільки вони, власне, тлумачать ті стандарти, які закріплені загальновизнаних міжнародних обов'язкових документах, наводячи висновки, здійснюючи аналіз та наводячи практичні рекомендації.

За підсумками проведеного дослідження та з урахуванням множинності підходів до визначення поняття «стандарт», «міжнародні стандарти», «європейські стандарти» пропонуються наступне визначення поняття «міжнародні стандарти у сфері правосуддя»: це загальновизнані, універсальні мінімальні вимоги, які установлені та визнані міжнародною спільнотою (принципи, рекомендації, правила, критерії, рішення, висновки) для ефективного функціонування як держави в цілому, так і судової влади зокрема.

Ключові слова: стандарт, міжнародні стандарти, європейські стандарти, правосуддя, міжнародні стандарти у сфері правосуддя.

Статтю присвячено вивченню міжнародних стандартів у сфері правосуддя як правового явища. Здійснено дослідження теоретич-

них підходів до визначення поняття «міжнародні стандарти», проведено аналіз наукових підходів у розумінні системи міжнародних стандартів у сфері правосуддя. Запропоновано власне визначення поняття «міжнародні стандарти у сфері правосуддя» та їх класифікації.

Стаття посвячена изучению международных стандартов в сфере правосудия как правового явления. Проведено исследование теоретических подходов к определению понятий «международные стандарты», проведен анализ научных подходов к системе международных стандартов в сфере правосудия. Предложено собственное определение понятия «международные стандарты в сфере правосудия» и их классификация.

The article researches the concept of international standards of justice as a legal phenomenon. The investigation of theoretical approaches to the definition of «international standards», the analysis of scientific approaches to understanding of international standards of justice. Also it is offered own definition of «international standards in the field of justice» and their classification.

Література

1. Автономов А.С. Автореферат учебного пособия «Ювенальная юстиция» / А.С. Автономов // *Вопр. ювенальной юстиции.* – 2009. – № 4. – С. 4.
 2. Баймуратов В.М. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине / В.М. Баймуратов. – Х. : Одиссей, 2000. – 80 с.
 3. Бринцев В.Д. Система організаційного забезпечення судової влади України : дис..... докт. юрид. наук : 12.00.01 / В.Д. Бринцев. – Х., 2011. – 520 с.

4. Бринцев В.Д. Стандарты правовой державы: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади / В.Д. Бринцев. – Х., 2010. – 464 с.
 5. Голубок С.А. Международно-правовые стандарты права на судебную защиту / С.А. Голубок // *Изв. вузов. Правоведение.* – 2007. – № 1. – С. 113.
 6. Коновалова И.А. Российское законодательство и международные нормы в области предупреждения правонарушений несовершеннолетних / И.А. Коновалова // *Административное и муниципальное право.* – 2008. – № 6. – С. 27.
 7. Краткий политический словарь / сост. и общ. ред. Л.А. Ониква и Н.В. Шишлина. – М., 1980. – С. 396.
 8. Луць Л.А. європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : дис....докт. юрид. наук : 12.00.01 / Л.А. Луць. – Львів, 2004. – 447 с.
 9. Матвеев Д.Ю. Европейские стандарты в правовой системе Российской Федерации: конституционно-правовой анализ : дис. ... канд. юрид. наук / Д.Ю. Матвеев. – М., 2003. – С. 46.
 10. Назаров І.В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: порівняльно-правовий аналіз : дис...докт. юрид. наук : 12.00.10 / І.В. Назаров. – Х., 2011. – 448 с.
 11. *Правова доктрина України: у 5-т. – Т. 2: Публічно-правова доктрина України* / Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Битяка. – Х. : Право, 2013. – 864 с.
 12. Тиунов О.И. Защита прав человека в практике Конституционного Суда Российской Федерации в условиях интернационализации российского права и роль в этом процессе международных правовых стандартов / О.И. Тиунов // *Международ. публичное и частное право.* – 2003. – № 2(11). – С. 15.
 13. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. – К. : Українська енциклопедія, 2003. – Т. 5: П-С. – 736 с.*

